

Qazaqstan Respublikasy Zañnama jáne quqyqtyq aqparat institýtynyń

JARSHYSY

gylymi-quqyqtyq jýrnal №1 (64)-2021

Құрылтайшы және баспагер:

«Қазақстан Республикасының
Заннама және құқықтық
ақпарат институты» ШЖҚ РМК
2006 жылдан бастап шығады
Журналдың материалдары
www.zqai.kz

сайтында орналастырылған
Заң ғылымдары бойынша диссертациялардың
негізгі ғылыми нәтижелерін жариялауға
арналған баслымдар тізіліміне енгізілген
(ҚР БҒМ БҒСБК 30.05.2013 ж.
№894 бұйрығы)

Редакциялық кеңес құрамы

Сәрпеков Р.Қ. - Қазақстанның еңбек сіңірген
қайраткері (Нұр-Сұлтан, Қазақстан) –
(төраға)
Абайділинов Е.М. – з.ғ.д. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Абызов Р.М. – з.ғ.д. (Барнаул, Ресей)
Белых В.С. – з.ғ.д. (Екатеринбург, Ресей)
Губин Е.П. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Мельник Р.С. – з.ғ.д. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Моисеев А.А. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Муромцев Г.И. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Рахметов С.М. – з.ғ.д. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Малиновский В.А. – з.ғ.д. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Унзила Шапақ – з.ғ.д. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)

Бас редактор

Дүйсенов Е.А. – з.ғ.к.

Редакциялық алқа құрамы

Азер Алиев – PhD (Киль, Германия)
Айымбетов М.А. – ҚР еңбек сіңірген
мәдениет қайраткері (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Байниязова З.С. – з.ғ.к. (Саратов, Ресей)
Жанғарашев Р.М. – LL.M. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Қазбаева Ә.Ғ. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Казиев З.Ғ. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Қайырбаева Л.К. – PhD (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Киязова А.Ж. – LL.M. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Қоныс В.Т. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Құлжабаева Ж.О. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Нұрғазиев Б.Қ. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Нұрмағамбетов Р.Ғ. – PhD (Челябинск, Ресей)
Примашев Н.М. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Рахымбердин К.Х. – з.ғ.д. (Өскемен,
Қазақстан)
Тегізбекова Ж.Ч. – з.ғ.к. (Бишкек,
Қыргызстан)

Журнал редакциясы

Джамбуришин К.А.
Қолтубаева Г.Б.
Тасирова А.С.
Жұмагелдина Б.Ж.
Байленова А.Қ.
тел.: 8 (7172) 26-61-29

Қазақстан Республикасы Ақпарат
және коммуникациялар министрлігі
Ақпарат комитетінің

БАҚ есепке қою туралы куәлігі
№ 17761-Ж 25.06.2019 ж.
(Алғашқы есепке қою кезі
№6592-Ж. 07.09.2005 ж.)

Мекен-жайы: Қазақстан Республикасы,
010000, Нұр-Сұлтан қ., Қабанбай-батыр
даңғ., 19, Е-блогы, 306-каб. тел.: 8(7172) 26-61-22
www.zqai.kz, E-mail: instzak-kz@mail.ru
institutzakonodatelstva@gmail.com

Редакция бағанасы..... 7

Конституциялық және әкімшілік құқық

Р.Қ. СӘРПЕКОВ Заң жобалау қызметіндегі жариялылықты
қамтамасыз ету және Қазақстан Республикасында норма
шығаруды жетілдіру мәселелері бойынша заңнамалық түзетулер
қабылдау тұрғысынан ғылыми құқықтық сараптаманы жаңғырту
мәселелері 13

Л.Т. ЖАНҰЗАҚОВА, Б.Қ. НҰРҒАЗИНОВ,
А.А. КАРАЕВ Заңнамалық және заңға тәуелді реттеудің
аражігін ажыратудың кейбір мәселелері..... 22

Р.С. МЕЛЬНИК Әкімшілік қалау: ұғымы, түрлері және
қолданылу заңдылығы шарттары 35

Н. СӘУЛЕН, Н. СӘУЛЕН, Р.Д. БЕРНАЗАРОВА
Мемлекеттік басқару жүйесін жетілдірудегі әкімшілік
реформалар 47

Т.Б. ЖҰМАҒҰЛОВ, Г.С. ДӘРІБАЕВ Рухани жаңғыру
аясында құқықтық мәдениетті арттырудағы құқықтық
тәрбие және білім берудің маңыздылығы..... 57

Ж.Ю. САЙЛИБАЕВА Мемлекеттік органдардың
әрекеттеріне, әрекетсіздігіне дау айту туралы істер
бойынша сот ісін жүргізу институты: қалыптасу кезеңдері..... 71

Азаматтық және азаматтық-процестік құқық

А.Ж. ҚИЯЗОВА Корпоративтік актілер кәсіпкерлік
және кәсіби қызметтің өзін-өзі реттеу құралы ретінде 80

С.А. АКИМБЕКОВА, Н.Р. МАКСАТОВ
Сот және прокуратураның өзара іс-қимылы: теория
және практика мәселелері 91

С.С. ҚАРЖАУБАЕВ Жалдау (жалға алу)
саласындағы тұрғын үй заңнамасын жетілдіру мәселесі..... 99

Б.О. АЛТЫНБАСОВ Құқықтық зерттеудің
эмпирикалық әдістерін пайдаланудың теориялық
негіздері: халықаралық тәжірибе 108

М.Х. ХАСЕНОВ, Р.О. БУКЕНОВ
Қазақстан Республикасында дене шынықтыру және
спорт саласындағы еңбекті құқықтық реттеудегі
олқылықтар мен қайшылықтар 120

С.А. ЫНТЫМАҚОВ Қордың құқықтық жағдайына
қатысты кейбір құқықтық мәселелер 132

А.К. ҚАЛДЫБАЕВ Шарт еркіндігі принципі және
корпоративтік келісім 142

Қылмыстық құқық және қылмыстық процесс

В.И. МАЙОРОВ, П.В. ВОЛОШИН, С.В. ПОЛЯКОВА,
О.Н. ДУНАЕВА Ресейдегі жол қозғалысына
қатысушылардың қауіпсіздігін тәуекелге бағытталған
тәсіл негізінде қамтамасыз ету 152

Д.А. ФИНК Адвокаттың қылмыстық-процестік ақпаратқа
қол жеткізу құқығын іске асырудың кейбір мәселелері 159

Б.Ж. ҚЫЗДАРБЕКОВА, Е.Н. КАЛИАКПЕРОВА Заңнамадағы «терроризм актісі» түсінігі және қылмыстық жауаптылықтан босату шарттары.....	165
Е.А. ОМАРОВ, Ж. ҚҰМАРБЕКҚЫЗЫ Қазақстан Республикасының қылмыстық заңнамасы бойынша мүлікті тәркілеудің құқықтық табиғаты	173
Ф.С. ЖАҚСЫБЕКОВА Экологиялық қылмыстылыққа қарсы күрес жүргізудегі қылмыстық саясат	184
Г.А. ҚУАНАЛИЕВА, Г.Н. РАХИМОВА, Р.А. АБДЫРАИМОВ Қылмыстық құқық бұзушылық субъектісін анықтаудың кейбір мәселелері	191
Халықаралық құқық және салыстырмалы құқықтану	
Ж.О. ҚҰЛЖАБАЕВА, Д.Ө. САЛЫҚОВА Халықаралық қылмыстық сот төрелігі органдары: генезисі, халықаралық қылмыстық соттың пәндік юрисдикциясы, рим жарғысын ратификациялау мәселелері	200
Құқықтық мониторинг	
А.Қ. ҚАНАТОВ, К.Е. ИСМАҒҰЛОВ Мемлекеттік егемендік туралы декларацияның Қазақстан Республикасы заңнамасы жүйесіндегі орны (құқықтық талдау)	213
М.И. ДЯЧУК Қазақстан Республикасында медиация институтын дамыту	219
Мемлекеттік тілдегі заңшығармашылық практикасынан	
Е.С. САФУАНИ Заңнамада терминдерді қолданудың кейбір проблемалары.....	233
Л.С. ТҰРҒАНБАЕВА Мемлекеттік тілдегі лингвистикалық сараптама мәселелері	238
Жас ғалым минбері	
А.М. НЕМЕРЕБАЕВА Мәслихаттар өкілді органдар ретінде және олардың азаматтардың мемлекет істерін басқаруға қатысу құқығын жүзеге асырудағы рөлі	244
А.О. МАКРУШИН Қазақстан Республикасындағы заң консультанттарының қызметін реттеудегі кейбір мәселелер туралы	251
А. МУСАХАН Халықаралық әдет-ғұрып құқығы нормаларының Еуропалық Одақ құқығында қолданылуы	258
С.Т. ӘБИРБЕК Халықаралық құқықтағы танылмаған мемлекеттер құқығы	266
М.Е. САҒЫНАЕВ, А.Т. БАЙЗАКОВ Италиялық жазушы Пьеранжело Каталаноның еңбектеріндегі <i>ius fetiale</i> түсінігі	277
А.Ж. ҚАЛМАҒАМБЕТОВ, Г.Н. КҮЗЕМБАЕВА Нормативтік құқықтық актілерге заң сараптамасын құқықтық реттеудегі кемшіліктер және оның құқықтық салдары (Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінде 2020 жылғы 2 желтоқсанда №21716 тіркелген, Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігі Басқармасының 2020 жылғы 30 қарашадағы № 114 қаулысы мысалында)	285
Д.М. СӘРСЕМБАЕВ Еуразиялық интеграция шеңберіндегі халықаралық-құқықтық валюталық реттеу (бірыңғай валюта туралы мәселеге қатысты).....	294
Р.Ж. ҚОЖАХМЕТОВА Кәмелетке толмағандардың суицидтерін алдын алудың құқықтық аспектілері және құқықтық жүйеге ұсыныстарды имплементациялау бойынша ұсынымдар	304
«Жаршының» архивтегі беттері	
Р.Н. ЮРЧЕНКО Алқабилер қатысатын қылмыстық істер бойынша сот ісін жүргізудің кейбір мәселелері туралы (ҚР ЗИ Жаршысы №4-2006 ж. – 79-97 бб.).....	313
С.С. ҚАРЖАУБАЕВ з.ғ.к. Р.Н. Юрченконың «Алқабилер қатысатын қылмыстық істер бойынша сот ісін жүргізудің кейбір мәселелері туралы» ғылыми жарияланымына қайта оралғанда	331
Есімнама	
Журналдың редколлегия мүшесі, заң ғылымдарының докторы	
Қ.Х. Рахимбердин – 50 жаста	336
М.Р. ГЕТА Ғалым, азамат, педагог, құқық қорғаушы (заң ғылымдарының докторы	
Қ.Х. Рахимбердиннің 50 жылдығына орай)	337
Библиография	
«Европейская система защиты прав человека: учебное пособие для бакалавриата и магистратуры / Абашидзе А.Х., Алисиевич Е.С. (под редакцией Абашидзе А.Х. – М.: Юрайт, 2017. – 140 с.)» атты кітапқа рецензия.....	341

ВЕСТНИК

Института законодательства и правовой информации Республики Казахстан

научно-правовой журнал №1 (64)-2021

Учредитель и издатель:
РГП на ПХВ «Институт законодательства
и правовой информации
Республики Казахстан»
Издаётся с 2006 года
Все материалы журнала размещаются на
сайте www.zqai.kz
Включен в перечень изданий для публикации
основных научных результатов диссертаций
по юридическим наукам
(Приказ ККСОН МОН РК №894
от 30.05.2013 г.)

Состав Редакционного совета
Сарпеков Р.К. – Заслуженный деятель
Казахстана (Нур-Султан, Казахстан) –
(председатель)
Абайдильдинов Е.М. – д.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Абызов Р.М. – д.ю.н. (Барнаул, Россия)
Белых В.С. – д.ю.н. (Екатеринбург, Россия)
Губин Е.П. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Мельник Р.С. – д.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Моисеев А.А. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Муромцев Г.И. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Рахметов С.М. – д.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Малиновский В.А. – д.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Унзила Шапак – д.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)

Главный редактор
Дюсенов Е.А. – к.ю.н.

Состав Редакционной коллегии
Азер Алиев – PhD (Киль, Германия)
Айымбетов М.А. – заслуженный деятель
культуры РК (Нур-Султан, Казахстан)
Байниязова З.С. – к.ю.н. (Саратов, Россия)
Джангарашев Р.М. – LL.M. (Нур-Султан,
Казахстан)
Казбаева А.Г. – к.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Казиев З.Г. – к.ю.н. (Нур-Султан, Казахстан)
Каирбаева Л.К. – PhD (Нур-Султан,
Казахстан)
Князова А.Ж. – LL.M. (Нур-Султан,
Казахстан)
Конусова В.Т. – к.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Кулжабаева Ж.О. – к.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Нургазинов Б.К. – к.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Нурмагамбетов Р.Г. – PhD (Челябинск,
Россия)
Примашев Н.М. – к.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Рахимбердин К.Х. – д.ю.н. (Усть-Каменно-
горск, Казахстан)
Тегизбекова Ж.Ч. – к.ю.н. (Бишкек,
Кыргызстан)

Редакция журнала
Джамбуршин К.А.
Колтубаева Г.Б.
Тасирова А.С.
Жумагелдина Б.Ж.
Байленова А.К.
тел.: 8 (7172) 26-61-29

Свидетельство о постановке
на учет СМИ № 17761-Ж
от 25.06.2019 г. Комитета информации
Министерства информации и коммуникаций
Республики Казахстан (Первичная постановка
на учет №6592-Ж. 07.09.2005 г.)

Адрес: Республика Казахстан, 010000,
г. Нур-Султан, пр. Кабанбай батыра, 19,
блок Е, каб. 306, тел.: 8 (7172) 26-61-22
www.zqai.kz, E-mail: instzak-kz@mail.ru
institutzakonodatelstva@gmail.com

Колонка редакции..... 9

Конституционное и административное право

Р.К. САРПЕКОВ Вопросы обеспечения публичности
в законопроектной деятельности и модернизации научной
правовой экспертизы в свете принятия в Республике Казахстан
законодательных поправок по вопросам совершенствования
нормотворчества 13

Л.Т. ЖАНУЗАКОВА, Б.К. НУРГАЗИНОВ,
А.А. КАРАЕВ Некоторые вопросы разграничения
законодательного и подзаконного регулирования 22

Р.С. МЕЛЬНИК Административное усмотрение:
понятие, виды и условия правомерности применения 35

Н. САУЛЕН, Н. САУЛЕН, Р.Д. БЕРНАЗАРОВА
Административные реформы в совершенствовании
системы государственного управления 47

Т.Б. ЖУМАГУЛОВ, Г.С. ДАРИБАЕВ Важность
правового воспитания и образования в повышении
правовой культуры в контексте модернизации
общественного сознания 57

Ж.Ю. САЙЛИБАЕВА Институт судебного
производства по делам об оспаривании действий,
бездействий государственных органов: этапы
становления 71

Гражданское и гражданско-процессуальное право

А.Ж. КИЯЗОВА Корпоративные акты как средство
саморегулирования предпринимательской и
профессиональной деятельности 80

С.А. АКИМБЕКОВА, Н.Р. МАКСАТОВ
Взаимодействие суда и прокуратуры: вопросы
теории и практики 91

С.С. КАРЖАУБАЕВ К вопросу совершенствования
жилищного законодательства в сфере аренды 99

Б.О. АЛТЫНБАСОВ Теоретические основы
использования эмпирических методов правового
исследования: международный опыт 108

М.Х. ХАСЕНОВ, Р.О. БУКЕНОВ Пробелы и
коллизии правового регулирования труда в сфере
физической культуры и спорта в Республике Казахстан 120

С.А. ЫНТЫМАКОВ Некоторые правовые вопросы,
касающиеся правового положения фонда 132

А.К. КАЛДЫБАЕВ Принцип свободы договора
и корпоративный договор 142

Уголовное право и уголовный процесс

В.И. МАЙОРОВ, П.В. ВОЛОШИН, С.В. ПОЛЯКОВА,
О.Н. ДУНАЕВА Обеспечение безопасности участников
дорожного движения в России на основе риск-
ориентированного подхода 152

Д.А. ФИНК Некоторые вопросы реализации права
адвоката на доступ к уголовно-процессуальной информации 159

Б.Ж. КЫЗДАРБЕКОВА, Е.Н. КАЛИАКПЕРОВА	
Понятие «акт терроризма» в законодательстве и условия освобождения от уголовной ответственности.....	165
Е.А. ОМАРОВ, Ж. КУМАРБЕККЫЗЫ Правовая природа конфискации имущества по уголовному законодательству Республики Казахстан	
	173
Ф.С. ЖАКСЫБЕКОВА Уголовная политика в борьбе с экологической преступностью.....	
	184
Г.А. КУАНАЛИЕВА, Г.Н. РАХИМОВА, Р.А. АБДЫРАИМОВ Некоторые вопросы определения субъекта уголовного правонарушения.....	
	191
Международное право и сравнительное правоведение	
Ж.О. КУЛЖАБАЕВА, Д.О. САЛЫКОВА Органы международного уголовного правосудия: генезис, предметная юрисдикция международного уголовного суда, проблемы ратификации римского статута.....	
	200
Правовой мониторинг	
А.К. КАНАТОВ, К.Е. ИСМАГУЛОВ Место Декларации о государственном суверенитете в системе законодательства Республики Казахстан (правовой анализ)	
	213
М.И. ДЯЧУК Развитие института медиации в Республике Казахстан	
	219
Из практики законотворчества на государственном языке	
Е.С. САФУАНИ Некоторые проблемы использования терминов в законодательстве	
	233
Л.С. ТУРГАНБАЕВА Проблемы лингвистической экспертизы на государственном языке	
	238
Трибуна молодого ученого	
А.М. НЕМЕРЕБАЕВА Маслихат как представительные органы и их роль в осуществлении прав граждан на участие в управлении делами государства	
	244
А.О. МАКРУШИН О некоторых вопросах регулирования деятельности юридических консультантов в Республике Казахстан	
	251
А. МУСАХАН Применение норм международного обычного права в праве Европейского Союза.....	
	258
С.Т. АБИРБЕК Право непризнанных государств в международном праве	
	266
М.Е. САГИНАЕВ, А.Т. БАЙЗАКОВ Понятие <i>ius fetiale</i> в трудах итальянского романиста Пьеранжело Каталано	
	277
А.Ж. КАЛМАГАМБЕТОВ, Г.Н. КУЗЕМБАЕВА О недостатках правового регулирования юридической экспертизы нормативных правовых актов и их юридических последствиях (на примере Постановления Правления Агентства Республики Казахстан по регулированию и развитию финансового рынка № 114 от 30 ноября 2020 года, зарегистрированного Министерством юстиции Республики Казахстан 2 декабря 2020 года № 21716).....	
	285
Д.М. САРСЕМБАЕВ Международно-правовое валютное регулирование в рамках евразийской интеграции (к вопросу о единой валюте)	
	294
Р.Ж. КОЖАХМЕТОВА Правовые аспекты предупреждения суицидов несовершеннолетних и рекомендации по имплементации предложений в правовую систему	
	304
Архивные страницы «Вестника»	
Р.Н. ЮРЧЕНКО О некоторых вопросах судопроизводства по уголовным делам с участием присяжных заседателей (статья в Вестнике ИЗ РК №4-2006 г. – С. 79-97)	
	313
С.С. КАРЖАУБАЕВ Возвращаясь к научной публикации к.ю.н. Р.Н. Юрченко «О некоторых вопросах судопроизводства по уголовным делам с участием присяжных заседателей»	
	331
Персоналии	
Члену редколлегии журнала, доктору юридических наук	
К.Х. Рахимбердину – 50 лет.....	336
М.Р. ГЕТА Ученый, гражданин, педагог, правозащитник (в честь 50-летнего юбилея доктора юридических наук К.Х. Рахимбердина)	
	337
Библиография	
Рецензия на книгу «Европейская система защиты прав человека: учебное пособие для бакалавриата и магистратуры / Абашидзе А.Х., Алисиевич Е.С.; под редакцией Абашидзе А.Х. – М.: Юрайт, 2017. – 140 с.»	
	341

Bulletin of Institute of Legislation and Legal Information of the Republic of Kazakhstan

JARSHYSY

scientific and legal journal №1 (64)-2021

Founder and publisher:
RSE on the REM «Institute of Legislation and Legal information of the Republic of Kazakhstan»

Published since 2006

All journal materials are placed on the website
www.zqai.kz

Included in the list of publications of basic scientific results of dissertations on legal sciences (Order CCES MES RK №894 from 05.30.2013)

Editorial Council members

Sarpekov R.K. – *Honored Personality of Kazakhstan (Nur-Sultan, Kazakhstan) – (Chairman)*
Abaydeldinov E.M. – *d.j.s. (Nur-Sultan, Kazakhstan)*
Abyzov R.M. – *d.j.s. (Barnaul, Russian)*
Belih V.S. – *d.j.s. (Ekaterinburg, Russian)*
Gubin E.P. – *d.j.s. (Moscow, Russian)*
Melnik R.S. – *d.j.s. (Nur-Sultan, Kazakhstan)*
Moiseev A.A. – *d.j.s. (Moscow, Russian)*
Muromcev G.I. – *d.j.s. (Moscow, Russian)*
Rahmetov S.M. – *d.j.s. (Nur-Sultan, Kazakhstan)*
Malinovskiy V.A. – *d.j.s. (Nur-Sultan, Kazakhstan)*
Unzila Shapak – *d.j.s. (Nur-Sultan, Kazakhstan)*

Chief Editor

Dyussenov Ye.A. – *c.j.s.*

Editorial Board members

Azer Aliyev – *PhD (Kiel, Germany)*
Aiymbetov M.A. – *Honored Worker of Culture of Kazakhstan, (Nur-Sultan, Kazakhstan)*
Bainiyazova Z.S. – *c.j.s. (Saratov, Russian)*
Dzhangarashev R.M. – *LLM (Nur-Sultan, Kazakhstan)*
Kabayeva A.G. – *c.j.s. (Nur-Sultan, Kazakhstan)*
Kaziyev Z.G. – *c.j.s. (Nur-Sultan, Kazakhstan)*
Kairbaeva L.K. – *PhD (Nur-Sultan, Kazakhstan)*
Kiyazova A.Zh. – *LLM (Nur-Sultan, Kazakhstan)*
Konusova V.T. – *c.j.s. (Nur-Sultan, Kazakhstan)*
Kulzhabayeva Zh.O. – *c.j.s. (Nur-Sultan, Kazakhstan)*
Nurgazinov B. K. – *c.j.s. (Nur-Sultan, Kazakhstan)*
Nurmagambetov R.G. – *PhD (Chelyabinsk, Russian)*
Primashev N.M. – *c.j.s. (Nur-Sultan, Kazakhstan)*
Rakhimberdin K.H. – *d.j.s. (Ust-Kamenogorsk, Kazakhstan)*
Tegizbekova Zh.Ch. – *c.j.s. (Bishkek, Kyrgyzstan)*

The editorial staff

Dzhamburshin K.A.
Koltubayeva G.B.
Tassirova A.S.
Zhumageldina B.Zh.
Bailenova A.K.
tel.: 8 (7172) 26-61-29

The certificate of registration of mass media №17761-G from 25.06.2019 from the Information Committee of the Ministry of Information and Communications of the Republic of Kazakhstan (Number and date of primary registration №6592-Zh.07.09.2005.)

Address:

The Republic of Kazakhstan, 010000, Nur-Sultan, Kabanbay-batyr ave., 19, block E, office 306, tel.: 8 (7172) 26-61-22
www.zqai.kz, E-mail: instzak-kz@mail.ru
institutzakonodatelstva@gmail.com

Editorial 11

Constitutional and Administrative Law

R.K. SARPEKOV Issues of ensuring publicity in legislative activity and modernization of scientific legal expertise in light of adoption of legislative amendments in the Republic of Kazakhstan on improving rule-making 13

L.T. ZHANUZAKOVA, B.K. NURGAZINOV,

A.A. KARAYEV Certain questions of definition of legislative and sublegal regulation 22

R.S. MELNYK Administrative Discretion: Concept, Types and Conditions of Application Eligibility 35

N. SAULEN, N. SAULEN, R.D. BERNAZAROVA

Administrative reforms in the improvement of the public administration system 47

T. ZHUMAGULOV, G. DARIBAYEV The importance of legal education and education in improving the legal culture in the context of modernization of public consciousness..... 57

ZH.Y. SAILIBAYEVA Institute of Judicial Proceedings in Cases of Challenging Actions, inaction of State Bodies: Stages of Formation 71

Civil and Civil Procedure Law

A.J. KIYAZOVA Corporate acts as a means of self-regulation of business and professional activities 80

S.A. AKIMBEKOVA, N.R. MAXATOV Interaction of court and prosecutor's office: issues of theory and practice 91

S.S. KARZHAUBAYEV On the issue of the improvement of the housing legislation in the field of rent 99

B.O. ALTYNBASOV The theoretical framework of using empirical legal research methods: international experience 108

M.K. KHASSENOV, R.O. BUKENOV The gaps and collisions in legal regulation of labor in the sphere of physical culture and sport in the Republic of Kazakhstan..... 120

S.A. YNTYMAKOV Certain legal issues concerning the legal status of the foundation 132

A. KALDYBAYEV The principle of freedom of contract and corporate contract..... 142

Criminal law and Criminal procedure

V.I. MAYOROV, P.V. VOLOSHIN, S.V. POLYAKOVA, O.N. DUNAEVA Ensuring the safety of road users in Russia based on a risk-based approach..... 152

D.A. FINK Certain issues on relation to the exercise of the right of counsel to access to criminal procedure information..... 159

B.ZH. KYZDARBEKOVA, E.N. KALIAKPEROVA The concept of «act of terrorism» in the legislation and conditions for exemption from criminal liability.....	165
Y.A. OMAROV, ZH. KUMARBEEKYZY The legal nature of confiscation under the criminal law of the Republic of Kazakhstan	173
F.S. ZHAXYBEKOVA Criminal policy in the fight against environmental crime.....	184
G.A. KUANALIYEVA, G.N. RAKHIMOVA, R.A. ABDYRAIMOV Certain issues of determining the subject of a criminal offense	191
International law and Comparative law	
ZH. KULZHABAYEVA, D. SALYKOVA International criminal justice bodies: genesis, subject jurisdiction of the international criminal court, problems of ratification of the rome statute	200
Legal monitoring	
A.K. KANATOV, K.E. ISMAGULOV Place of the declaration of state sovereignty in the system of legislation of the Republic of Kazakhstan (legal analysis)	213
M.I. DYACHUK Development of the mediation institute in the Republic of Kazakhstan	219
From the lawmaking practice in the official language	
E.S. SAFUANI Certain problems with the use of terms in legislation.....	233
L.S. TURGANBAYEVA Problems of linguistic examination in the state language.....	238
Young researchers' tribune	
A.M. NEMEREBAYEVA Maslikhat as representative bodies and their role in the exercise of the right of citizens to participate in the governance of state	244
A.O. MAKRUSHIN On some issues of regulation of the activity of legal consultants in the Republic of Kazakhstan	251
A. MUSSAKHAN Application of customary international law norms within European Union law.....	258
S. ABIRBEK The law of unrecognized states in international law	266
M.E. SAGINAYEV, A.T. BAIZAKOV The concept of ius fetiale in the works of the italian novelist Pierangelo Catalano	277
A.ZH. KALMAGAMBETOV, G.N. KUZEMBAYEVA On the fault of legal regulation of the legal expertise of normative legal acts and their legal consequences (On the example of the Board Decree of the Agency of the Republic of Kazakhstan for the Regulation and Development of the Financial Market No. 114 dated November 30, 2020, registered by the Ministry of Justice of the Republic of Kazakhstan on December 2, 2020 No. 21716)	285
D.M. SARSEMBAYEV International legal regulation of currency in the framework of eurasian integration (on the issue of the single currency).....	294
R. KOZHAKHMETOVA Legal aspects of preventing suicide of minors and recommendations for the implementation of proposals in the legal system	304
The archive pages of the «Bulletin»	
R.N. YURCHENKO On certain issues of jury trials in criminal cases (article in Bulletin of the IL RK No. 4-2006 - P. 79-97).....	313
S.S. KARZHAUBAYEV Returning to the scientific publication of, candidate of Law, R.N. Yurchenko, «On certain issues of trial by jury in criminal cases».	331
Personalities	
Member of the Editorial Board, Doctor of Law K.H. Rakhimberdin is 50 years old	336
M.R. GETA Scientist, citizen, educator, human rights activist (in honor of the 50th anniversary of Doctor of law K.Kh. Rakhimberdin)	337
Bibliography	
Review of the book «The European System of Human Rights Protection»: textbook for undergraduate and graduate studies / A.Kh. Abashidze, E.S. Alisieovich; edited by A.Kh. Abashidze – M.: Юпайт, 2017. – 140 p. Review of the	341

МАСЛИХАТТАР ӨКІЛДІК ОРГАНДАРЫ РЕТІНДЕ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ АЗАМАТТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТ ІСТЕРІН БАСҚАРУҒА ҚАТЫСУ ҚҰҚЫҒЫН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУДАҒЫ РӨЛІ

Айгерім Мухатайқызы Немеребаева

*М.С. Нәрікбаев атындағы КАЗГЮУ Университетінің докторанты,
Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан Республикасы; e-mail: aigerim_nm@mail.ru*

Түйін сөздер: жергілікті мемлекеттік басқару, ҚР Конституциясы, жергілікті өкілді органдар, мәслихаттар, орталық және жергілікті органдар, жергілікті мемлекеттік басқару, Қазақстан Республикасының Парламенті, жергілікті атқарушы органдар, әкімдіктер, мемлекеттік механизм.

Аннотация. Мақалада жергілікті өкілді органдар – мәслихаттар мемлекеттік басқару жүйесіндегі сайланбалы орган ретінде, жергілікті атқарушы органдарға қатысты нақты бақылау өкілеттіктерінсіз аймақтың проблемаларын шешудегі рөлі қарастырылған. Сонымен қатар, мәслихаттардың, жергілікті өкілді органдардың азаматтардың мемлекет істерін басқаруға қатысу құқығын жүзеге асырудың тетіктері ретінде қызметі туралы айтылған.

Қазақстан Республикасының Конституциясына 2007 жылы енгізілген өзгерістердің нәтижесінде мәслихаттар мемлекеттік органдар ғана емес, сондай-ақ жергілікті өзін-өзі басқару органдары болып қалыптасқан. Автордың пайымдауынша, қазіргі кезде жергілікті мемлекеттік органдарының қайта құрылуының негізгі тенденциялары ретінде қоғамдық қарым-қатынастардың одан әрі демократияландыруы, массаны саясаттандыруы, көппартиялылығы, көптеген қоғамдық бірлестіктердің пайда болуы, азаматтық қоғамның барлық институттарының күшеюін анықтайды.

Мақалада автор атқарушы органдар әзірлеген мәселелерді қарау мен бекіту бойынша өкілеттіктер, және төтенше өкілеттіктер деп мәслихаттардың өкілеттіктерін екі топқа саралаған. Сонымен қатар, мәслихаттар жұмысының маңызды көмекші органдарының бірі өкілеттіктер мерзіміне құралған тұрақты комиссиялар туралы баяндайды.

Мақалада мәслихат аппараты мемлекеттік мекеме ретінде атқарушы органдармен бірлесіп, бақылау міндеттерін жүзеге асыруға талпынады, бірақ сайланбалы орган болмағандықтан, өкілді орган атынан сөз сөйлей алмайды және аймақтық дамыту бағдарламасын құрастыратындардан тәуелді деген ой келтірілген.

МАСЛИХАТ КАК ПРЕДСТАВИТЕЛЬНЫЕ ОРГАНЫ И ИХ РОЛЬ В ОСУЩЕСТВЛЕНИИ ПРАВ ГРАЖДАН НА УЧАСТИЕ В УПРАВЛЕНИИ ДЕЛАМИ ГОСУДАРСТВА

Немеребаева Айгерим Мухатаевна

*Докторант Университета КАЗГЮУ им М.С. Нарикбаева,
г. Нур-Султан, Республика Казахстан; e-mail: aigerim_nm@mail.ru*

Ключевые слова: местное самоуправление, Конституция Республики Казахстан, местные представительные органы, маслихаты, центральные и местные органы власти, местное самоуправление, Парламент Республики Казахстан, местные исполнительные органы, акиматы, государственный механизм.

Аннотация. В статье рассматривается роль местных представительных органов - маслихатов как выборных органов в системе государственного управления, в решении проблем региона без полномочия по контролю над местными исполнительными органами. Рассматривается роль местных представительных органов, маслихатов как механизм реализации права граждан на участие в управлении делами государства.

В результате внесения в 2007 году изменений в Конституцию Республики Казахстан маслихаты стали не только государственными органами, но и органами местного самоуправления. По мнению автора, сегодня основными тенденциями в дальнейшей реструктуризации местного самоуправления являются дальнейшая демократизация общественных отношений, политизация масс, многопартийность, появление множества общественных объединений, укрепление всего гражданского общества.

В статье автор делит полномочия маслихатов на две группы: полномочия по рассмотрению и утверждению вопросов, разрабатываемых органами исполнительной власти, и чрезвычайные полномочия. А так же, говорится о комиссиях формируемые на срок полномочий как одним из важнейших вспомогательных органов маслихатов.

В статье утверждается, что маслихат как государственный орган стремится выполнять надзорные функции вместе с исполнительной властью, но поскольку он не является выборным органом, не может выступать от имени представительного органа и зависит от тех, кто развивает программы регионального развития.

MASLIKHAT AS REPRESENTATIVE BODIES AND THEIR ROLE IN THE EXERCISE OF THE RIGHT OF CITIZENS TO PARTICIPATE IN THE GOVERNANCE OF STATE

Nemerebaeva Aigerim Mukhataevna

PhD candidate M.S. Narikbaev KAZGUU University,
Nur-Sultan, the Republic of Kazakhstan; e-mail: aigerim_nm@mail.ru

Keywords: Local self-government, the Constitution of the Republic of Kazakhstan, local representative bodies, maslikhats, central and local authorities, local self-government, the Parliament of the Republic of Kazakhstan, local executive bodies, akimats, state mechanism.

Abstract. The article describes the role of local representative bodies - maslikhats as elected bodies in the system of state administration, in solving regional problems without the authority to control local executive bodies. And also, the role of local representative bodies, maslikhats is considered as a mechanism for realizing the right of citizens to participate in the management of state affairs.

As a result of amendments to the Constitution of the Republic of Kazakhstan in 2007, maslikhats became not only state bodies, but also local self-government bodies. According to the author, today the main trends in the further restructuring of local self-government are the further democratization of public relations, the politicization of the masses, a multi-party system, the emergence of many public associations, and the strengthening of the entire civil society.

In the article, the author divides the powers of maslikhats into two groups: powers to consider and approve issues developed by the executive authorities, and emergency powers. It also says that one of the most important subsidiary bodies of maslikhats are permanent commissions formed for a term of office.

The article argues that the maslikhat, as a state body, seeks to perform supervisory functions together with the executive branch, but since it is not an elected body, it cannot act on behalf of a representative body and depends on those who develop regional development programs.

Kіріспе. Республика азаматтарының мемлекеттік органдар мен жергілікті өзін-өзі басқару органдарын сайлауға және оларға сайлануға, сондай-ақ республикалық референдумға қатысуға құқығы бар¹.

Жергілікті өкілді органдар – мәслихаттар мемлекеттік басқару жүйесінде қазіргі кезеңде жергілікті қоғамдастықтың жалғыз-ақ сайланбалы органы ретінде, жергілікті атқарушы органдарға қатысты айқын бақылау өкілеттіктерсіз аймақтың проблемаларын шешуге мәнді әсер ете алмайды. Жергілікті атқарушы органдарға қатысты айқын белгіленген бақылау өкілеттіктерсіз жергілікті халықтың беделіне ие болу қиын. Осы туралы Қазақстанның қоғамдық пікіртерімдері айтады.

Негізгі бөлім. Мәслихаттар, жергілікті өкілді органдар ретінде өзінің қызметін 10 жыл бұрын бастады. 2001 жылы «мемлекеттік өзін-өзі басқарудың жергілікті органдары» жалпы атауымен жергілікті әкімшілікпен мәслихаттардың бірігуі, олар басқарудың бірдей жергілікті мәселелерімен айналысатынын білдірген жоқ. Ұйымдастыру қатынасында мәслихаттар атқарушы органдардан бөлінеді, сонымен қатар, олар жергілікті өзін-өзі басқару органдары болып табылмады. Қазақстан Республикасының Конституциясына 2007 жылы енгізілген өзгерістердің нәтижесінде мәслихаттар мемлекеттік органдар ғана емес, сондай-ақ жергілікті өзін-өзі басқару органдары болып қалыптасты. Мәслихаттардың осындай қосалқы жағдайы белгілі дәрежеде оларға қатысты шешімдерді қабылдағанда, халықтың кеңейтілген топтарының қатысуын тоқтатады, мәслихаттардың қызметінің кезеңін белгілі бір нақты негіздемемен халықтың өкілетті билігінің ең массалық формасы ретінде айтуға болады².

Халық билігінің осы институтына қызығушылығы белгілі және заңды. Халықтың биліктен безу жай-күйі, оған қатысуға азаматтық талаптары мен мүдделері, жергілікті

өкілетті органдар арқылы ақырындап ауысуы байқалады. Мәслихаттардың қалыптасуының әлеуметтік құндылығы азаматтар жергілікті билік органдарының қалыптасу процесіне тікелей және төте қатысуы болып табылады. Басқарудың жергілікті, бәрінен бұрын өкілді органдарының қатысуынсыз азаматтық еркіндіктің одан әрі дамуы, саяси тұрақтылық пен қоғамдағы келісімді сақтау мен нығайту мүмкін емес. Сонымен қатар, қазіргі кезде жергілікті мемлекеттік органдардың құрылымындағы одан әрі қайта құрылуының негізгі беталыстары қоғамдық қарым-қатынастардың одан әрі демократияландыруы, массаны саясаттандыруы, көппартиялығы, көптеген қоғамдық бірлестіктердің пайда болуы, адал, еркін сайлауларға бағытталған, азаматтық қоғамның барлық институттарының күшеюін анықтайды. Бүгін тек жергілікті органдардың – мәслихаттардың қызметі осымен байланысты.

Жергілікті өкілді органдар - мәслихаттар және жергілікті атқарушы органдар – әкімдіктер Қазақстандағы жергілікті мемлекеттік басқару субъектілері болып табылады. Мемлекеттік биліктің әртүрлі деңгейлері арасындағы қызмет саласының, функциялар мен жауапкершіліктің ара-жігін нақты ажыратуды, оның ішінде жергілікті мемлекеттік басқарудың тиімді жұмыс істеуі үшін жағдайлар жасауды қамтамасыз ететін заңнаманы одан әрі жетілдіру қажеттілігіне Республика Президентінің 2002 жылғы 20 қыркүйектегі №949 Жарлығымен, сондай-ақ Мемлекет басшысының 2004 жылға арналған Қазақстан халқына Жолдауында мақұлданған құқықтық саясат тұжырымдамасына назар аударылды³.

Осылайша, жергілікті жерлердегі мемлекеттік басқаруды жергілікті өкілді органдар жүзеге асырады.

Мәслихат халық үшін өмірлік маңызы бар мәселелерді шешеді. Ол аумақты дамытудың экономикалық және әлеуметтік бағдарламаларын, жергілікті бюджетті бекі-

¹ Қазақстан Республикасының Конституциясы (1995 жылы 30 тамызда республикалық референдумда қабылданған) // <http://adilet.zan.kz>

² Қазақстан Республикасы. 2001 жылғы 23 қаңтардағы № 148-ІІ «Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару туралы» заң. <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z010000148>.

³ Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. 2004 жылғы 19 наурыз. — Қазақстан Республикасы Президентінің ресми сайты (akorda.kz)

теді. Мәслихат әкімнің және жергілікті атқарушы органдардың басқа да басшыларының есептерін қарайды, жергілікті қарыздар мен облигацияларды шығару және орналастыру туралы шешімдер қабылдайды. Ол жергілікті атқарушы органның ұсынуы бойынша көмелетке толмағандардың істері жөніндегі комиссиялардың құрамын және т. б. құрады және бекітеді.

Қаралған мәселелер бойынша шешімдер қабылдайды, олар жарияланады және барлық жергілікті органдар, ұйымдар мен азаматтар шешімдерді орындауы тиіс.

Жергілікті өзін - өзі басқару - бұл тиісті әкімшілік-аумақтық бөлініс халқының, оның жергілікті істерді басқару жөніндегі сайланбалы органдарының дербес қызметі: жергілікті өкілді органдардың функциялары мен өкілеттіктерін ажырату; жергілікті атқарушы органдар мәслихаттарының заңда белгіленген мәселелер бойынша бақылауында болу, азаматтардың құқықтарын, бостандықтары мен заңды мүдделерін қорғау; жергілікті өкілді органдардың әрбір деңгейінің дербестігі мен тәуелсіздігі; жариялылық, қоғамдық пікірді есепке алу, заңдылық; шешім қабылдауға жауаптылық.

Әкімшілік жауаптылық көзделетін қағидаларды бұзғаны үшін Мәслихат ережелерді белгілей алады. Бұл ережеге қатысты:

- жерді, ормандарды, су ресурстарын, жануарлар әлемін қорғау;
- сауда (қайда сауда жасау керек, сауда тәртібін қалай сақтау керек);
- қоғамдық тәртіпті, өрт және жол қауіпсіздігін қамтамасыз ету;
- аумақты санитарлық тазалау;
- қоғамдық көлікті пайдалану;
- үй жануарларын ұстау және т. б.

Мәслихат бекіткен ережелер жергілікті органдарға, азаматтарға бағытталады және жергілікті байлықты (орман, су, жануарлар) сақтауға, аурулардың, індеттердің таралмауына, азаматтардың құқықтары мен бостандықтарының бұзылмауына, адамдардың тыныш өмір сүруіне, оқуына, жұмыс істеуіне бағытталған.

Мәслихат сессияға (жиналысқа) жылына кемінде төрт рет жиналады. Бұл сессияларда өзекті мәселелер шешіледі. Мәслихат депутатын азаматтар сайлайды, сондықтан ол олардың еркін, ниетін білдіруі, олардың

заңды мүдделерін қорғауы тиіс. Депутаттың мынадай құқықтары бар:

- мәслихаттың төрағасы, хатшысы, тұрақты комиссиялардың мүшесі болып сайлану;
- мәслихат сессиясында қарау үшін сұрақтар ұсыну, оларды қарауға және шешімдер қабылдауға қатысу;
- жергілікті атқарушы органның лауазымды тұлғаларына жергілікті өмірдің маңызды істері бойынша сұрау салу;
- сайлаушылармен кездесулер, жиналыстар өткізу.

Мәслихат депутатының өз міндеттері де бар. Ол мәслихат жұмысына, заңдардың, жоғары мемлекеттік органдардың басқа да нормативтік актілерінің, мәслихаттың өз шешімдерінің орындалуын тексеруге қатысуға; сайлаушылармен тұрақты байланыста болуға, оларға мәслихаттың жұмысы туралы хабарлауға міндетті: «Депутат өз қызметінде халық пен мемлекеттің мүдделерін ескеруі тиіс, ал егер ол қандай да бір саяси партияның, қоғамдық бірлестіктің мүшесі болса, онда ол олардың бағдарламалық жасақтамасын білдіруі тиіс» [1, 23 б.].

Мәслихаттарды тиісті әкімшілік-аумақтық бірлікте тұратын Қазақстан Республикасының азаматтары 4 жыл мерзімге сайлайды. 20 жасқа толған азамат мәслихат депутаты бола алады. Мәслихаттарға сайлауды өткізу тәртібі «Қазақстан Республикасындағы сайлау туралы» Қазақстан Республикасының Конституциялық заңында белгіленген.

Мәслихаттар депутаттарын сайлау: «бұл мемлекет басшысын немесе Парламент депутаттарын сайлаудан маңыздылығынан кем емес процесс. Біріншіден, мұндай сайлау кезінде халық демократияның негіздерін үйренеді, өйткені ол әлдеқайда жиі өткізіледі, ал оларға қатысатын адамдар, әдетте, танымал және электоратқа қол жетімді. Екіншіден, жергілікті деңгейдегі сайлау жалпы демократиялық процестің ажырамас бөлігі болып табылады, оның бұзылуы азаматтардың конституциялық құқықтарының бұзылуына әкелуі мүмкін» [2, 146 б.].

Сенат мәслихаттың өкілеттігін мерзімінен бұрын заңда белгіленген негіздер мен тәртіп бойынша, сондай-ақ өзін-өзі тарату туралы шешім қабылданған жағдайда тоқтатады.

Мәслихаттар мен әкімдіктердің жергілікті мемлекеттік басқаруды жүзеге асырудағы жауапкершілігі олардың өкілеттіктерінің қажетті көлеміне және қаржылық-ресурстық қамтамасыз етілуіне сәйкес келуі тиіс.

Облыстар, республикалық маңызы бар қала және астана мәслихаттарының құзыретіне сонымен қатар облыстың аудандық жоспарлану схемасын, облыс орталығын, Республикалық маңызы бар қалаларды және Астананы салудың бас жоспары жобасын бекіту туралы Қазақстан Республикасының Үкіметіне ұсыныс енгізу, әкімшілік аудандардың аудандық жоспарлануы жобаларын, облыстық (облыс орталықтарынан басқа) және аудандық бағыныстағы қалаларды салудың бас жоспарларын бекіту жатады. Аудандық мәслихаттардың құзыретіне сондай-ақ тиісті ауданның аумағында орналасқан кенттер мен ауылдарды салудың бас жоспарларын бекіту жатады. Мәслихаттың қарауына жатқызылған мәселелер бойынша шығаратын шешімдері мәслихаттың актілері болып табылады. Мәслихаттардың жергілікті бюджет кірістерін қысқартуды немесе жергілікті бюджет шығыстарын ұлғайтуды көздейтін шешімдерінің жобалары әкімнің оң қорытындысы болған кезде ғана қарауға енгізілуі мүмкін. Мәслихаттың өз құзыреті шегінде қабылдаған шешімдері ресми жариялануға тиіс және тиісті аумақта орындалуға міндетті. Мәслихаттың жалпыға міндетті маңызды, ведомствоаралық сипаты бар, азаматтардың құқықтарын, бостандықтарын мен заңды мүдделерін қорғайтын шешімдерін Әділет министрлігінің аумақтық органдары заңдарда белгіленген тәртіппен мемлекеттік тіркеуге тиіс, сонымен қатар, мәслихаттардың Республика Конституциясы мен заңдарына сәйкес келмейтін шешімдерін мәслихаттың өзінің не сот тәртібімен жоюы мүмкін.

Мәслихаттың алқалы орган ретіндегі өкілеттігі сессияда жүзеге асырылады. Мәслихат құрамына комиссиялар кіреді.

Тұрақты комиссиялар сессияны шақыру туралы, күн тәртібіне қаулылардың жобаларын, еңбек ұжымдарында және халықтың жергілікті өмірдің аса маңызды мәселелерін талқылау туралы, мәслихаттың есептері мен лауазымды адамдарын тыңдау туралы ұсыныстар енгізуге; органдардың есеп-

терін тыңдау туралы сессияларда баяндамалар мен қосымша баяндамалар жасауға, өз ұсыныстарын енгізуге; өз отырыстарында тиісті аумақта орналасқан кәсіпорындар, ұйымдар мен мекемелер, жергілікті басқару органдары басшыларының хабарламаларын тыңдауға; қорытындылар дайындауға және қаулылар қабылдауға; жергілікті атқарушы органдардың, кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің басшылары мен лауазымды тұлғаларына қажетті материалдар мен құжаттарды, ақпаратты ұсыну туралы өтініш жасауға құқықтары бар.

Тұрақты комиссиялар өздерін сайлаған мәслихаттардың алдында жауапты және жылына кемінде бір рет олардың алдында өз қызметі туралы есеп береді. Тұрақты комиссиялардың отырыстары қажеттілігіне қарай шақырылады және егер отырысқа олардың құрамына кіретін депутаттардың жалпы санының кемінде үштен екісі қатысса, заңды деп есептеледі. Тұрақты комиссия өз бастамасы бойынша немесе мәслихат шешімі бойынша өзінің қарауына жатқызылған мәселелер бойынша көпшілік тыңдаулар өткізе алады. Тыңдаулар комиссияның қарауына жатқызылған жергілікті маңызы бар неғұрлым маңызды мәселелерді талқылау мақсатында депутаттардың, мемлекеттік органдар, жергілікті өзін-өзі басқару органдары, ұйымдар, бұқаралық ақпарат құралдары өкілдерінің, азаматтардың қатысуымен тұрақты комиссиялардың кеңейтілген отырыстары нысанында өткізіледі.

Уақытша комиссияларды мәслихат қандай да бір мәселені дайындау және қарау үшін құрады, содан кейін өз қызметін тоқтатады.

Тексеру комиссиясы депутаттар арасынан да, осы мәслихаттың депутаты болып табылмайтын адамдардан да сайланады, жергілікті бюджеттің атқарылуын бақылауды жүзеге асырады. Комиссия төрағасы өз функцияларын босатылған негізде жүзеге асырады. Мәслихаттың шешімі бойынша Тексеру комиссиясының мүшелері де босатылған негізде жұмыс істей алады. Тексеру комиссиясы ревизияларды өз қалауы бойынша кез келген уақытта, бірақ жылына кемінде бір рет жүргізеді. Ревизия мәслихаттың шешімі бойынша, сондай-ақ мәслихат депутаттарының жалпы санының кемінде үштен

бірінің талап етуі бойынша жүргізіледі. Тексеру актісі мәслихатқа беріледі.

Мәслихаттың, оның органдары мен аппаратының қызметін ұйымдастыру саласында мәслихат хатшысы: тұрақты және өзге де комиссиялардың, депутаттық топтардың қызметін үйлестіреді; мәслихаттың бекітуіне мәслихат аппаратының құрылымын енгізеді; оның жұмысына басшылық жасайды; оның қызметкерлерін қызметке тағайындайды және қызметтен босатады. Мәслихат хатшысының бірқатар өкілеттіктері мәслихаттың бақылау функцияларын іске асыруды қамтамасыз етеді. Ол депутаттардың сауалдары мен өтініштерін қарауды бақылайды, тиісті мемлекеттік органдар мен лауазымды адамдарға депутаттардың заңды талаптарын бірнеше рет елеменгі, мәслихат шешімдерін орындамағаны, тұрақты комиссияларға көрінеу жалған ақпарат бергені үшін лауазымды адамдарды тәртіптік жауаптылыққа тарту туралы ұсыныстар енгізеді; мәслихаттың атынан әкімге республиканың заңнамасына қайшы келетін немесе қаржылық, материалдық немесе ұйымдастырушылық құралдармен жеткіліксіз қамтамасыз етілген шешімнің күшін жою туралы ұсыныс енгізеді; мәслихат атынан сотқа талап ету арызына қол қояды.

Мәслихаттың халықпен байланысын қамтамасыз ете отырып, мәслихат хатшысы: мәслихат атынан халықпен, меншік нысанына қарамастан еңбек ұжымдарымен, кәсіпорындармен, ұйымдармен, мекемелермен байланыс жасайды; азаматтарды қабылдауды жүргізеді және аппараттың лауазымды тұлғаларының қабылдау өткізуін ұйымдастырады; азаматтардың өтініштерін, арыздары мен шағымдарын қарайды; сайлаушылардан келіп түскен ұсыныстар, өтініштер мен ережелер туралы мәслихатқа ұдайы жинақталған деректерді ұсынады; бұл ретте азаматтардың мәслихаттың маңызды шешімдерінің жобаларын және жергілікті және Республикалық маңызы бар басқа да мәселелерді талқылауын қамтамасыз етеді. Мәслихат хатшысына жалпы мәслихатқа, оның органдарына тиесілі құқықтар мен өкілеттіктер берілмейді. Хатшы болмаған кезде оның функцияларын тұрақты комиссиялардың бірінің төрағасы уақытша орындайды.

Мәслихат депутатының парламент депутатынан айырмашылығы, бүкіл халықтың

өкілі болып табылмайды, ең алдымен, өз сайлау округі халқының еркін білдіреді. Сондықтан, ол императивті мандатпен байланысты және оны сайлаушылар алып тастай алады. Депутат сайлаушылармен үнемі байланыста болуға, оларға мәслихаттың жұмысы, жоспарларды, аумақтарды дамыту бойынша бағдарламаларын орындауға, жергілікті бюджеттің атқарылуы туралы үнемі ақпарат беріп отыруға, мәслихат шешімдерінің орындалуын ұйымдастыруға және бақылауға қатысуға міндетті.

Мәслихат депутатының өкілеттігі оны тиісті аумақтық сайлау комиссиясы мәслихат депутаты ретінде тіркелген кезден басталады.

Мәслихат депутатының өкілеттігі мынадай жағдайларда:

1) депутат депутаттық міндеттерді орындаумен сыйымсыз лауазымға сайланса немесе тағайындалса; 2) оны сайлаушылар кері шақырып алса; 3) депутатты сот әрекетке қабілетсіз деп таныса; 4) парламент Сенаты мәслихаттың өкілеттігін мерзімінен бұрын тоқтатса; 5) тиісті мәслихат өзін-өзі таратса; 6) депутат болып табылатын адамға қатысты соттың заңды күшіне енген айыптау үкіміне байланысты; 7) депутат мәслихат аумағынан тыс жерлерге тұрақты тұруға кеткен жағдайда; 8) депутаттың орнынан түсу туралы жеке өтінішіне байланысты тоқтатылады. Депутаттың өкілеттігін мерзімінен бұрын тоқтату туралы шешімді тиісті мәслихат қабылдайды.

Депутат пен мәслихаттың тұрақты комиссиясының мәслихат құзыретіне жатқызылған мәселелер бойынша сессия төрағасына, мәслихат хатшысына, мәслихат аумағында орналасқан жергілікті атқарушы органдардың, кәсіпорындардың, ұйымдардың басшыларына сауал жолдауға құқығы бар.

Мәселе сессияның қарауына ауызша немесе жазбаша нысанда енгізіледі (соңғы жағдайда ол жария етілуге тиіс). Сұрау салынған лауазымды адам мәслихат белгілеген мерзімде сессияда сұрау, салуға ауызша немесе жазбаша жауап беруге міндетті. Сауалға жауап сессияда жарияланады. Ол бойынша пікірталас ашылуы мүмкін. Сауалға берілген жауап және оны талқылау нәтижелері бойынша мәслихат қаулы қабылдайды.

Депутат сессияларды, мәслихат органдарының отырыстарын өткізу кезеңінде,

депутаттық өкілеттіктерді жүзеге асыру уақытында оған орташа жалақысы және депутаттық қызметке байланысты басқа да шығыстар тиісті жергілікті бюджет қаражаты есебінен өтеле отырып, қызметтік міндеттерін орындаудан босатылады.

Мәслихаттардың қызметін жетілдіру және азаматтардың мәслихаттардың қызметіне қатысуын кеңейту үшін бақылау өкілеттіктерін кеңейту мағынасы бар. Бұл мемлекеттік билік жүйесін орталықсыздандыру, жергілікті өзін-өзі басқару жүйесінің рөлін арттыру жолындағы маңызды қадам болады⁴.

Тәжірибеде республиканың мәслихаттарында халықты әлеуметтік қорғау, денсаулық сақтау, білім беру, мәдениет және спорт мәселелері бойынша тұрақты комиссиялар; экономикалық реформа, бюджет, қаржы, халықтық шаруа салаларының қызметі және экология; депутаттық өкілеттіктер, азаматтардың құқықтары, қоғамдық бірлестіктермен байланыс жөніндегі мәселелері бойынша тұрақты комиссиялар жұмыс істейді.

Комиссия қызметінің негізгі бағыттары комиссияның атауларында қаланған. Тұрақты комиссия өз жұмысын сессияға енгізілетін мәселелер мен шешім жобаларын қарап, мәслихаттың жұмыс жоспарына сәйкес құрумен қатар, сондай-ақ комиссияның өзінің жұмыс жоспарымен де құрады. Комиссияның жұмысында атқарушы органдары, кәсіпорындары, мекемелері, прокуратура, құқық қорғау органдары және ауданның азаматтары қатыса алады.

Биліктің өкілді органдарының жұмыс тәжірибесінің 10 жылдан астам уақыты ішінде тұрақты комиссияның басты және тиімді міндеттері мәслихаттың қабылдаған шешімдерінің орындалу барысы мен төңіректің даму әлеуметтік бағдарламаларын орындауды бақылау міндеттері болып табылады.

Бүгін уақыттың өзі аумақты дамытудың әлеуметтік бағдарламасын орындау бойынша бәрін қамтитын институттардың бақылау міндеттерін көтеру туралы ойдың маңыздылығын күшпен таңады.

Мәслихат аппараты мемлекеттік мекеме ретінде атқарушы органдармен бірлесіп, бақылау міндеттерін жүзеге асыруға талпынады, бірақ сайланбалы орган болмаған-

дықтан, өкілді орган атынан сөз сөйлей алмайды және аймақтық дамыту бағдарламасын құрастыратындардан тәуелді. Осыған байланысты меніңше, сессияның шешімдерінің орындалуын бақылау мен тексеруді тұрақты комиссияның төрағасы, тексеру комиссияның босатылған негізде жұмыс істейтін төрағалары, экономика және бюджет жөніндегі тұрақты комиссияның және мәселелердің әлеуметтік жинағы жөніндегі төрағалары жүзеге асыру керек. Өкілді органдарға сайланған депутаттардың көбінің кәсіпқой және тұрмыстық тәжірибесінің деңгейі жоғары адамдар, бірақ әрқайсысында депутат қызметінен басқа көп уақыт пен күш алатын негізгі жұмыстары бар екенін ескеру қажет [3, 34 б.].

Қорытынды. Мәслихаттардың билік институты ретінде қызмет ету уақыты ішінде сайлау компанияларына қатысуға жуырда ғана құқық берілді, олармен қалыптасқан комиссиялардың бірінші тәжірибесі Қазақстан Республикасындағы сайлаудың одан әрі демократияландыру маңыздылығын көрсетті.

Мәслихаттар экономикалық, қаржылық және әлеуметтік мәселелерді шешуде белсенді қатысуға және осы іске өз үлестерін қосуға құқылы. Оларға жай ғана жоспарлар мен бағдарламаларды бекіту ғана емес, сонымен қатар, тиісті лауазымды тұлғалардың жоспарлар мен бағдарламаларды орындау туралы есептерін тыңдау және осы тұлғаларға қатысты шешімдер қабылдау арқылы бақылау функцияларын жүзеге асыру нақты өкілеттіктері жүктеледі. Бақылау функцияларды одан әрі кеңейту үшін біз сол мақсаттарға тұрақты комиссияларды, өзіміздің құрылымдық бөлімшені пайдаланамыз. Тұрақты комиссияның жұмыс жоспарында сессияда қабылданған аумақты әлеуметтік-экономикалық дамытудың әртүрлі бағыттары бойынша көптеген бағдарламаларды жүзеге асыру барысы мен қорытындылары туралы атқарушы органдардың басшыларының есептерін жиі қоямыз. Әдетте, мұның барлығы талқылаумен шектелінеді, ал лауазымды тұлғаларға шешімдерді орындамағандары үшін тиісті органдарға ұсыныстар өте сирек бағытталады.

⁴ Қазақстан экономикалық, әлеуметтік және саяси жедел жаңару жолында Қазақстан Республикасы Президентінің Қазақстан халқына Жолдауы, Астана қ., 2005 жылғы 18 ақпан. Қазақстан экономикалық, әлеуметтік және саяси жедел жаңару жолында - «Әділет» АҚЖ (zan.kz)

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Жанузакова Л.Т. Проблемы совершенствования местного управления в Республике Казахстан // Право и государство. - №2. - 2003. - С 22-25.
2. Мухамеджанов Э.Б. Қазақстан Республикасының сайлау құқығы. – Алматы: Жеті Жарғы, 2017. – 176 с.
3. Әлібаева Г.А. Мемлекеттік билік жүйесіндегі жергілікті атқарушы органдар. – Алматы: Жеті Жарғы, 2018. – 63 с.

REFERENCES

1. Zhanuzakova L.T. Problemy sovershenstvovaniya mestnogo upravleniya v Respublike Kazakhstan // Pravo i gosudarstvo. - №2. - 2003. - S. 23-25.
2. Muhamedzhanov Je.B. Қазақстан Respublikasynyn sajlau құқығы. – Almaty: Zheti Zharғы, 2017. – 176 s.
3. Әлібаева G.A. Memlekettik bilik zhyjesindegi zhergilikti atқarushy organdar. – Almaty: Zheti Zharғы, 2018. – 63 s.

ӘОЖ 34.096

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ЗАҢ КОНСУЛЬТАНТТАРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТІН РЕТТЕУДІҢ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕРІ ТУРАЛЫ

Антон Олегович Макрушин

«Нұрбанк» АҚ-ның Кінәрат-қуыным жұмыстары және атқару
өндірісіне бақылау жүргізу басқармасының Кінәрат-қуыным
жұмыстары бөлімінің бас маманы, заң ғылымдарының магистрі;
Алматы қ., Қазақстан Республикасы; e-mail: makrushin.anton@hotmail.com

Түйін сөздер: заң консультанты, біліктілікті арттыру, қызметтің кепілдіктері, заң көмегі, заң консультанттық сұрау салуы.

Аннотация. Бұл мақалада заң консультанттарының қызметін реттейтін Қазақстан Республикасының заңнамасын жетілдірудің өзекті мәселелері қарастырады. Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне адвокаттық қызмет және заң көмегі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізілгеннен кейін сотта тапсырма бойынша өкілдік етуінің институты кейбір өзгерістерге ұшырады. Атап айтқанда, сотта тапсырма бойынша өкіл ретінде әрекет ету мүмкіндігі бар тұлғалар санаты «заң консультанттары» жаңа санатына ауыстырылды.

Адвокаттар мен заң консультанттарының Қазақстан Республикасының заңнамасында бекітілген құқықтары мен міндеттеріне салыстырмалы талдау жүргізу кезінде «Адвокаттық және заң көмегі туралы» Қазақстан Республикасының Заңында заң консультанттары құқықтарының кепілдіктерін бекіту қажеттігі белгіленген, заң консультанттарының жекелеген құқықтарына кепілдік беру қажеттілігінің негізделген тұжырымдары жасалды. Сондай-ақ, осы мақалада заң консультанттарының біліктілігі арттыру нысандарын нақтылау қажеттілігін көрсететін себептер көрсетілген, бұл жиынтығында азаматтық-құқық қатынастар субъектілерінің заң консультанты мәртебесін неғұрлым жоғары